

ფრიდონ ხალვაში

ღმობი

(მორე ბალოვბა)

უყბნა "ღმობი" -
ბეზბეზი/უყბნა
16 00 10

ს.ს. „ბალოვბელოზ ბეზბეზი“
ბალოვბი - 2010

ვდგევარ როგორც მდინარეში, თითქოს წყალწაღებულს უნდა მივეშველო, — დავხვდე, ნაპირზე გავიყვანო. და, აი, მიახლოვდება. როცა პირდაპირ მომეყუდა, შედგა, შემხედა, უცნაური დაღლილ-დაკარგული თვალები მომავლო. გამოხედვაშიც რალაცა მამაჩემისა ამოვიკითხე. გულმკერდით მომედო და ჯოხს ხელი უშვა, — შენ ხარ, ჭოვ?! — მკითხა. (ესე იგი, ის, ბარათი რომ მომწერა, ჩემი ძმისშვილი, ის შენ ხარო) ჰო, მე ვარ-მეთქი, სწრაფად ჩავუფურჩულე. ხელები შემომიჭირა და ატირდა. ლოყა და შუბლი, მგონი, ოფლით (იქნებ ცრემლითაც) მოსველებოდა.

იქვე იდგნენ ნოდარ დუმბაძე, იოსებ ნონეშვილი, ბესო. მაშინ დავინახე პირველად, ნოდარ დუმბაძის თვალში ცრემლი. მე-ლაშვილიც იქ მოსულიყო და, ისიც დაბნეული შემოგვცქეროდა. მას, ჯერ კიდევ, მგონი სტამბულში გავუმხილე, მამიდას ამბავი.

მე, ასიე-ბიბი და ახმედი დავრჩით. სხვები “ქართულ სოფელში”, მაინც გაემგზავრნენ. ახმედი მეუბნება: ახლა უნახავ, მონატრებულ შენ ბიბის გულიანად დიელაპარაკები ხომ? მომიცაით აქა, არაბას (მანქანას) დევკავებ და ჩემთან წიგიყვან. ჰანა (სად უნდა) დააჯინო ჰოტელში ასე ხნიერი ქალიო. შინისკენ მიმავალნი, სადღაც, თავის ნაცნობ ფოტოგრაფთან შეგვაჩერა. სურათი გადავიღეთ.

ის სურათი ლამაზი და სევდიანი გამოვიდა. შემდეგ, გამთენიას, მამიდას და ახმედ მელაშვილის ოჯახს რომ დავემშვიდობეთ... (თუმცა ამაზე, — მერე).

მე და ახმედი.

თქვენ არ იცნობდით,
ის სხვა იყო, არ გავდა ყველას,
სადაც აკრძალეს საქართველო,
იქ იქართველა.

ეტყობა — ძალიან კმაყოფილია, მარტო რომ მომიხელთა,
ეტყობა, მცირე დროში ბევრის მოსწრებას აპირებს, ჩქა-

რობს, ღელავს. ("მოსწრებას" ანუ თქმას.) ისე ებაგუნება მისი გული, იგი ხმა თითქმის მეც გავიგონე. ბურსაში, ერთ განცალკევებულ მის ოთახში ვართ. კედლებზე — საქართველოს რუკა, (რუკაზე, ალაგ-ალაგ, სამხრეთისკენ, მრავალი შემოხაზულებია ფანქრით), თამარმეფის, რუსთაველის, ილია ჭავჭავაძის, ნოე ჟორდანიას და მისი მთავრობის წევრების, აგრეთვე ფიროსმანის, ალექსანდრე ყაზბეგის, ვაჟა-ფშაველას სურათები. აქეთ, შუშებიან კარადაში, კაიგაყოლა წიგნები ჩანს. ზოგი, სქელი, ყუაზე წარწერით იცნობა რა წიგნია. იქაც, — "ვეფხისტყაოსანი", რა თქმა უნდა, ქართულად, ილიას ტომები, "საქართველოს ისტორია" (არ ვიცი ვისია), ნოდარ დუმბაძის, ყაზბეგის, სხვა მრავალი ქართული წიგნი. იქვე ბევრი თურქულიცაა.

მეუღლე, ერვენი (იგი ძველი ჯინჭარაძეა), ვაჟი იბერია, გოგო თამარი და მამიდაჩემი, იქითა ოთახში საუბრობენ. ცოტა ხნით ისინი ახმედმა იქ დატოვა. არადა, ასიე-ბიბის (მამიდას) ჩემთან ყოფნისთვის სული ელევა. რა ქნას! კაცებმა უნდა რაცხაებზე პანახან დევლაპარიკოთნა და ამიზა ყაირათინა ქნას.

პატარა მაგიდა სამუშაოდ გაუწყვია. იქით-აქეთ დაზვინულა წიგნები და ხელნაწერებიანი ყდები.

ახმედი — ახლა მე პირველ სათქმელებს გეტყვი, თავიდან, მემრე: თუ მოვასტარით, რაცხაები კიდონა გითხრა.

მე კი, ახმედ ჩემო, ბედნიერი ვარ შენთან რომ ვარ, ძალიან გთხოვ არ მომერიდო, არაფრის შეგეშინდეს. შენი ვარ, ეს იცოდე...

(წამოიწევს, ლოყას ლოყაზე მომადებს)

ახმედი აქ, მე ბევრი მტერი გიმიჩნდა... ამ სახლს ვქირაობ, ჩემი არ მაქ ჯერ. ისე, არქიტექტი ვარ.

მე — წარმოშობით?

ახმედი — მე? ჰიდავრი ვარ? მე იმერხევიდან ვარ. ქართული კითხვა-წერა ბაბამ მასტავლა. იცოდა, იმან, ძველიდან... შენ ჩემი ხარ, ვიცი ეს. ბევრი ამბავები მინდა გითხრა... ჯერ, ჰო, ჯერ, რა მინდა. წიგნი მაქ დანერილი. ეფეიჯა მოზდილია წიგნი, — საქართველოზეა, "გურჯისტანი" ჰქვია. აქაურებისთვის მინდა, შით ქართულაც იქნება ტექსტები, მარა, ისე, ამბავის

მოყოლაი თურქულაა. რა ვქნა აბა, აქავრმა ქართველმა რომ ჩემსავეთ ნაკითხვა ჩვენებურისა არ იცის.

მე ძალიან სწორად გიქნია, თურქულად! მთავრობა გამოცემის ნებას მოგცემს? (მაშინ, მე, საბჭოურ წესრიგს მიჩვეულს, ვერ წარმომედგინა თუ ავტორს, თავისით, გამომცემელთან შეეძლო წიგნის გამოშვება).

ახმედი ნებას კი, მარა თუ მემრე წიგნში რამე ნახა მისთვის მოუწონარი, აკრძალავს. ამიტომ ფრთხილადნა ვიყო. მარა, ჯერ ერთი სხვა რამენა გაგანდო. გვინდა ჟურნალის გამოშვება. ორ თვეში ერთხელ, ან სამ თვეში. რა ვიცი, როგორ მვაფერებთ. იმაშიც ქართული და თურქული ტექსტები ერთმანებს შეენაცვლება. მარა მინდა ამ ჟურნალს “ქართველები” დავარქვათ, ან — “საქართველო”. შენ რას გვირჩევ.

მე — არ მგონია, ჩემო ახმედ, ასეთი სათაურით გაუშვან. ქართველები, საქართველო, ამ სახელებს თურქი, რა ვიცი, ალბათ, ვერ შეეგუება; აგიკრძალავს.

ახმედი ჩაფიქრდება. მალე, შეწუხებული, ისევ შემოიხედავს და...

ახმედი კარქი, რაცხას მოვუნახავთ სხვა სახელს. სწორ ამბობ, სიტყვა საქართველო ამათ ძულან. ისე დაბეჭდვით სტოკჰოლმში იქნება დაბეჭდილი. იქ ერთი ჩვენებური გვყავს, კაი ბიჭია, “ჯუმჰურიეთის” წაგზავნილია სკანდინავ-ქვეყნებში. შანვერი ქვია, ქართულათ, თევზაძეა.

მე აი, შენ მაგ შანვერს ჩვენებური უწოდე, არა? აქაც, ბევრგან, ხშირად მესმის, ერთმანეთს აქაური ქართველები, ჩვენებურს ეძახით. იქნება მაგ ჟურნალს “ჩვენებური” დაარქვათ?.. მაგ სიტყვა ხომ იგივე ჩვენიანს, ქართველს, ნიშნავს. რა ვიცი, იფიქრეთ. უწყინარი და მისაღები იქნება ხელისუფალისთვის ასე წოდება.

(ცხრა წლის შემდეგ, 1977-ში, სწორედ სტოკჰოლმში, გამოიცა პირველი ნომერი, “ჩვენებური”. ჟურნალი თურქეთში ჩაიტანეს და ჩვენებურებს ჩამოურიგეს. იგი დღესაც გამოდის, სტამბულში, და მისი რედაქტორ-გამომცემელი ოსმან მერჯანი, ოთარ იმედაშვილი, არის). ამ ჟურნალის სახელის დაბადების ისტორია ასე წვრილად, არასდროს არსად დამინწერია.

ჟურნალი ახმედ მელაშვილის მიერ დაარსებულია. თავადაა მისი სულისჩამდგმელი. ეს კარგად იცინა თურქეთელმა ჩვენებურებმა, რაც კიდევ უფრო ალამაზებს და ამაღლებს ჟურნალის როლს და ავტორიტეტს.

ახმედი (მაგიდაზე დებს სქლად შეკონილ საქალაღდეს. გარედან "გურჯისტან" აწერია თურქულად. სათაურქვეშ, რომელიღაც ჟურნალიდან ამოჭრილი წმიდა გიორგის ცნობილი სურათია, ცხენზე ამხედრებული გრძელი შუბით გველეშაპს რომ ჰკლავს.) ეს წიგნი მოვამზადე. მალე მინდა დაიბეჭდოს. მოლაპარაკებული ვარ. ფარას ერთი ჩვენებური გადაიხდისო. ნახე, გადამითვალერე. ეგება რამე ჩაუმატო.

მე ეს დიდებულია! გილოცავ და ვლოცავ ამ მადლიან წიგნს, ჩემო ახმედ! (ვფურცლავ. მთელი საქართველო შიგაა, სურათებით, ლექსებით, თარგმნილით, დედნებით. ისევ ყდაზე დავცქერი.) ერთი რამე ვთქვათ მე და შენ, ჩემო ახმედ, ეს სურათი, გარედან რომაა, წმიდა გიორგია, ხომ იცი? ეს ქრისტიანულია. შეიძლება ამის გამო აქ უსიამოვნება შეგემთხვას. მოდი ეს შევცვალოთ. მუსლიმანურ ქვეყანაში ხარ და აქ დაბეჭდილ წიგნში, აქაური ავტორის მიერ აშკარად ქრისტიანულის... ერთი სიტყვით, მიმიხვდები ალბათ, წიგნს რამე სიგონჯე არ გადაელობოს. აი, ამას ვჩივი.

იმშუშნება, ფიქრობს, ეტყობა ჭკუაში და უჯდა შენიშვნა. დგება. თაროსთან უამრავი სურათებია. ეს სურათები სხვადასხვა ქართული გამოცემებიდან მოუგროვებია. ერთგან, "ქართლის დედის" გამოსახულებამ გაიელვა, თბილისის თავზე რომაა, იმ ქანდაკებისა.

მე ჩემო ახმედ, იქნებ, ეს სურათი მოვათავსოთ ყდაზე?

მგონი მეთანხმება, იმიტომ რომ სურათი ცალკე გადადო, დანარჩენი ამონაჭრებიც გამომიწოდა. სხვას ხომარაფერს შემირჩევო. თუმცა ჩანს, თავადაც იგი მოეწონა, რაზეც წელან ვუთხარი.

ახმედი — ახლა, იმათ მოსვლამდი, ერთი საქმენა განდო. ეს საქმე, ჩემთვინ, სიკვდილ-სიცოცხლედ ფასობს. ესე იგი, ეს საქმე ან ერთს ნიშნავს, ან — მეორეს. მიგახტინე ნეტაი?

მე ძალიან კარგად მიმახვდინე, ახმედ! (ის ღელავს. ძალიან განიცდის. ჭოჭმანობს გამიმხილოს თუ არა, რალაც მძიმე, იშვიათი, ხიფათიანი რამ სურს მითხრას, მაგრამ ვერ გადაუწყვეტია, გაამხილოს თუ არა).

ახმედ ჩემო, ვიცი განუხებს რაცხა, გიჭირს, ან გტანჯავს, ხომ? არ მომერიდო, ამიხსენი. მე და შენ ძმები ვართ. ჩათვალე — ერთი დედ-მამის შვილები, შევფიცოთ ერთმანეთს ეს ძმობა ჩვენი, მოდი, ორივე რელიგია მოვიშველიოთ ჩვენი ძმობის მლოცველად. ჩვენ, მე და შენ, ხომ, ისტორიულად, ქრისტეს მფარველობით გადარჩენილი საქართველოს შვილები, ბოლო სამი-ოთხი ასეული წელია, მუჰამედი დაგვეპატრონა. ისლამმა ცხოვრების ყადრი გვასწავლა, მაგრამ სხვა ცხოვრებისა. სამშობლო-საქართველოს სიყვარული კინალამ ცოდვად გვითვალა. მეც ის მტკივა, ჩემო ახმედ, რაც შენ. მართალია მე ქართულ საქართველოში ვარ, შენ — თურქულ საქართველოში ხარ, მაგრამ ორივე ერთნაირი უბედურებით დაბნეულები, ნელ-ნელა ვფხიზლდებით, შინ ვბრუნდებით.

მე მარტო ჩემს თავს ვერ ჩავთვლი დაბრუნებულად, მთელი ჩემი კუთხის ერთად უნდა დავბრუნდე. კუთხე კი, ჯერ, ნამდვილი, სულიერი, დაბრუნებისთვის მზად ვერაა.

ახმედი (ღრმა ფიქრის მერე) მუსლიმანი ქართველები და ქრისტიანი ქართველები, იქ, საქართველოში, ერთმანეთთან კარქათ ვერ ხართ?

მე — როგორ თუ ვერ ვართ. ძალიან დიდებულად ვართ!

ახმედი აბა ორი ჰუქუმეთი (მთავრობა) რათ გინდებიან, ერთი თბილისში, ერთიც ბათუმში?!

(ამ შეკითხვამ ჩამაჩუმა.)

ადგა, რომელიღაც ზანდუკი გაალო, რალაცა ჭინჭებში შეხვეულ-გაკოჭილი გამოიღო, იღლიაში ამოიღო, მოვიდა, ისევ თავის ალაგას მოეწყო, თქვა:

— რაცხას ახლა გეტყვი, ეს საუჩუმაროა. ჩვენ შორის იყოს-
ნა!

მე (მიკვირს, ვიძაბები) ასეც იქნება!

ახმედი ანკარაში, ერთ საჭუქუმათო (სამთავრობო) არქივ-
ში, მეგობარი მყავს. თურქია, კაი კაცი. ერთად ვისტავლეთ უნი-
ვერსიტეტში. იქ მუშაობს და, ძველ საქმიებში, საქართველოზე
ოსმალურ ბევრ რაცხაებს მიაგნო. სულ იქ, გურჯისტანის ოც-
დაათი ტომი მასალა ყოფილა, მხოლოდ სამიდან მიკროფილმი
ამუშლია. მანახვა და, ბოლოს, სულ მომცა ის მიკროფილმი.
მეჩვიდმეტე საუკუნის გურჯისტანში ოსმალთა ბატონობის
წლების დავთრებია, საქართველოს მაშინდელი ყოფაცხოვრე-
ბა ჩანს. რა დიმიჯდა ეს, მე ვიცი, მარა მინდა, რაცხაფრათ, თბი-
ლისში გევტანო. მე იქ ამირან ცამციშვილს ვიცნობ, ისტორიის
მეცნიერია. ე, იმას რომ ვახვედრო...

მე ჩემო ახმედ! აი, მე აგერ ვარ. წავიღებ.

ახმედი შენ?! როგორ გაბედავ ამის წაღებას? აქ რომ გეი-
გონ, მე მაშინვე გამანადგურებენ. შენაც ცუდი დღე დაგადგე-
ბა. დაგიჭერენ და... რა ვიცი!

(ვფიქრობ: ერთხელ დამაკისრა ბედმა ასეთი რამე. გავერი-
დო? ქვეშ გამოვიდე? არა! რაც მომივა მომივა. რა ღირებულე-
ბისაა, რაც იმ ფირზეა? თუმცა რადგან იგი ახმედს ასეთი სი-
ფაქიზით და გულისძგერით ამოდენა განძად დაუგულებია,
ვენდობი. ეტყობა ძვირფასია და საჭირო საქართველოსთვის.
რაგინდ რა მომივიდეს, ახმედს მაინც არ გავწირავ. მის სახელს
არ ვახსენებ. თუ მე გამომიჭირეს აქა... საბჭოთა კავშირი თა-
ვის მოქალაქეს... ვნახოთ.

მე ნუ გეშინია. მოვახერხებ ისე, რომ საღსალამათ გავიტა-
ნო. გჯეროდეს, ახმედ, ჩვენებურო, თავს გავწირავ. შენ კი
არ გავწირავ.

ახმედი — (იღებს გაზეთებში გამოხვეულ და საკერავი ძა-
ფით გამოკოჭილ გორგვალს. იმხელაა, პლაშის შიგა ჯიბეში
ჩაეტევა. ჩავტყე კიდევ. მაისია, ოდნავ გრილა. პლაშს მხარზე
მოგდებულს ისედაც ვატარებ. ამას იქით კი სულაც აღარ მოვი-
ცილებ. ჩავტენე ჯიბეში ძლივს. ახმედი „თობდს“ (საკეტი ქინ-
დისტავი) მაძლევს, რითაც ჯიბისპირს ვამაგრებ.

იგი, დუმილით შემომხედავს და კაიხანს ისე მაკვირდება,

თითქოს ჩემში რაღაც ახალი, მოულოდნელი აღმოაჩინა. მისი დარდიანი სახე მსუბუქმა გაღიმებამ გაანათა. ეს გაღიმება, მივხვდი, მე ჯილდოდ დავიმსახურე. არ ელოდა, რომ მე, საბჭოთა ქართული მწერლობის კაცი, "ცივი ომის" საშინელ უნდობლობისა და ურთიერთეჭვიანობის ჟამს, ასე უბრალოდ, ასე ჩვენებურად, ვიკისრებდი იმ საშიში, თითქმის მოპარული განძის, სამშობლოში წამოღებას.

იმ წუთებში, ახმედს რომ შევხედავდი, საკუთარ თავს ვუმხელდი, — მთელი მუსლიმური საქართველოს ტკივილი ამ ერთ კაცშია თავმოყრილი.

ჩვენ, საქართველოს ქართველები, რაგინდ ვიპატრიოტოთ, მელაშვილის გვერდით ველარაფრად გამოვჩნდებით.

უფრო გულახდილი ვიყო? — იქ, ბურსაში, იმ ერთი მღელვარე საათის განმავლობაში, ახმედ მელაშვილისაგან საქართველოს სიყვარული უფრო მეტი ვისწავლე, ვიდრე მანამდე, — შინ.

ოთახის კარი გაიღო. იბერია და თამარი მიაცვივდნენ მამას. მე კი მამიდამ, — ასიე-ბიბიმ, — კვლავ ხელი შემომხვია და, — ეი, ჭოვ, გეყვენ ამდენი საუჩუმარო ლაპარაკი. ახლა ერთი მითხარი, რაფრათაა მემლექეთი, ყველამფერი მითხარი... — გვერდით მივუჯექი. ამოთქვა და ამოთქვა, ტიროდა, მაგრამ თვალზე კურცხალი გაშრობოდა, გამოგვალულიყო თვალის დუბეები. ძმები, რძლები, იმათი შვილები, ბათუმი, სოფლები, და, ბოლოს, თავის მშობლების (ჩემი ბებია-ბაბუის) საფლავებიც მოიკითხა.

მეხვენა, როგორმე რესულას (ძმას) ისე მუუწყე საქმე, ერთხელ აქ მოვდესო, მნახოსო, აჰადა, ოთხმოცდაათი გვერბინე. ახლა რანა გითხრა იცი? — ეს ძალვან დეიხსომე: რაცხამფრათ ნიმიყვაით, აქ არ დამტიოთ. მოვკდები და იქ, ბაბა-ნენეს მიწაში ჩამფალით. აჰა, ამას გეხვენები მარტვაი. სხვა ააფერს...

მამიდას სახეზე, ნაოჭთა ლარებში თხლად ჩრდილები ჩანოლოდა. ბოლო წუთებში ის მხოლოდ მიცქეროდა და მისმენდა. თავად კი ხმას აღარ იღებდა. მას ჩემი ხმა უნდოდა. მისმენდა ისე, გეგონებოდა დიდი ხნის მწყურვალ ჩემი მოსმენით წყურვილს იკლავდა.

26.11.07

თბილისის ხელნაწერების ინსტიტუტში, თურქული ძველი ხელნაწერების გამოფენაზე, სადაც გამომცემლობა "ინტელექტის" დირექტორმა, ბ-ნმა კახმეგ კუდავამ, წამიყვანა, გამოჩენილმა თურქოლოგმა, პროფესორმა ნოდარ შენგელიამ მომახარა საოცარი რამ! სერგი ჯიქიამ ბურსადან თქვენს მიერ ჩამოტანილი "გორგვალა" მე გადმომცა. თარგმანზე მუშაობა დავასრულე და მალე, ხუთ წიგნად გამოიცემაო.

მადლობა უფალს და ალაჰსაც!

გამომგვიძიოება ბურსაში

ამასობაში, ბურსას გარეუბანის "ქართული სოფლიდან" ჩვენი მწერლები და ბურსელი ჩვენებურები დაბრუნდნენ. ჯერ ნოდარ დუმბაძე შემოიჭრა, ასიე-ბიბის მივარდა და კიდევ ერთხელ მოეხვია. ბიბი მომიბრუნდა, — ჭოვ, ე კაცი რაცხა ჩვენ ჯილაგიდან ხომარაა. ჩვენ გვგავს ძალიან, ხომორი წარბები და ჰემ (თანაც) რაცხა ხისიძია ჰელბეთ, (ნათესავია) ჰო?

— მაგი თიფლისელი დიდი მწერალია, ბიბივ. მაგის დაწერილს წეიკითხავ და სიცილით გაგორდები.

აბა მას ცრემლები რატომ აქ?

შენ აატირე, ბიბივ.

კარლო კალაძემ, ცალკე ამახვილსიტყვებულმა, იქ მყოფნი გაამხიარულა. აქო წელანდელი სოფელი და სულ იმას იმეორებდა, ღვინის მაგიერ მანონი როგორ დააღვეინეს.

თვალეზდაწურული ბესო თითქოს სულ აღმა, სხვაგან, აცეცებდა თვალეზს, სინამდვილეში იქვე მასპინძლებს ათვალეზებდა, იოსები და მედიკო ხალიჩაზე ისხდნენ ფეხმორთხმით და ყავას მიირთმევდნენ. (იქნებ ჩაის?)

მამიდას ჩემს მხარზე ჰქონდა ხელი მოჭერილი. ლოყაც მხარზე მოედო, თითქოს მონატრებულ მემლექეთი ვიყავი.

არჩილ სულაკაური და მისი მერი კედლებზე სურათებს ათვალეზებდნენ.

ოვსო. ვერ გაგატანთ, მე თვითონ ჩამოვიტან-მეთქი, არაო, დღესვე უნდა წავილოთო. ავდექი და თავად გავყევი. თვით-მფრინავში, ბათუმ-თბილისზე, საკმაო ადგილები ჰქონდათ და-ჯავშნული. აეროპორტიდან სამინისტრომდე, როგორც პატიმარი, მანქანის უკანა საჯდომზე მომათავსეს, გვერდებზე თითო ჩამომიჯდა, ასე მიმიყვანეს, ილღიაში ამოჩრილი მელაშვილის გამოტანებული "გორგვალაით". ასე, ჩემი ფეხით, მიმაფაცფაცეს იქ, სადაც მიდღემჩი არც შემიხედია. წინ შემიშვეს. მორიგე ოფიცერი წამოდგა, "ჩესტი" გაჭიმა და, მიბრძანდი ამხანაგო ხალვაშ, — მიბრძანა. (ხალვაშ!) ის ორი, ვინაც ბათუმიდან წამომიყვანა, მალლა "ხაზეინის" კარებამდე მიმყვნენ. ინაურს დიდ პლიკონა-უთმო თავზე ლამპების სხივები უელავდნენ. მადლობა გამომიცხადა ასეთი "გმირობისათვის". დაგვიტოვე, ვნახავთ რაა და ვისაც გინდათ ჩვენ თვითონ გადავცემთო. ავუხსენი, ეს ძველია, ისტორიაა. არავითარი ახალი ინფორმაცია არაა, ორასზე მეტი წლის წინანდელია. იგი დოქტორ სერგი ჯიქიას მე უნდა გადავცე-მეთქი. (ჯიქიას ავტორიტეტი წამოვიხმარიე). არც ამან გაჭრა.

ბატონმა სერგი ჯიქიამ, რამდენიმე დღის შემდეგ, ბარათი მომწერა. (იგი სადღაც ჩემს პირად ქალაქებში ინახება). მადლობას მწერს და მაცნობებს, რომ ეს ჯერუცნობი, დიდმნიშვნელოვანი მონაცემებია მე-17 საუკუნის საქართველოს შესახებო. შევისწავლი, დავამუშავებ, ვთარგმნი და გამოვცემო. (მასალა არაბული შრიფტით იყო შედგენილი. გასული საუკუნის ოციან წლებამდე ხომ თურქი არაბულ დამწერლობას იყენებდა). ეტყობა მათთვის საინტერესო ვერარა აღმოაჩინეს და მართლაც გაუგზავნეს ჯიქიას. იქნებ თავად მიუთითეს კიდევ, ბარათი მიწერე, თქვენთან რომააო.

* * *

ახლა რამდენიმე წლით დავწინაურდები და საქართველოში მელაშვილის ერთ ჩამოსვლაზე ძალიან გულსატკენს მოგიყვებით. ზაფხულის კვირადღეა. შინ, ბათუმში, მარტო ვარ. ოჯა-

ხობა შვილებით სოფელშია. შუადღისას, ბულვარისკენ გასასე-
ირნებლად წავედი. "ინტურისტში" შევუხვით გაზეთების საყიდ-
ლად. კიბესთან მისვლამდე, გვერდით "ვოლგამ" ჩამიქროლა
და, უცებ, უკანა შუშაში ახმედ მელაშვილი ვიცანი. ოდნავ შე-
ჩერდა მანქანა "ინტურისტთან", მეც ფეხს მოვუჩქარე, მაგრამ,
ჩემდა გასაოცრად, მანქანა ადგილს მოსწყდა და ისევ ქალაქის-
კენ გასრიალდა. ვუქნიე ხელი, კიდევ ვუძახე, მაგრამ არაფე-
რი. მივადექი მორიგეს, მითხრეს, კი, ოთარ გიგინეიშვილი
ნომერშია და თურქეთიდან სტუმარი ჰყავსო. ტელეფონით და-
ველაპარაკე ოთარს. (არ მოელოდა.) საშინლად გაიკვირვა ჩე-
მი ხმა. ბოლოს, ამოდი ჩემთანო. ავედი. არც გეგმავდა თურმე
ჩემს ნახვას. ესე იგი, არავითარ შემთხვევაში არ სურდათ ჩემი
და მელაშვილის შეხვედრა. (ეს უცნაური სისულელე რას ნიშ-
ნავდა ახლაც ვერ გამირკვევია).

გამოდის, რომ ჩემი თავი კაგებემ ახედ მელაშვილს დაუმალა
ისე, რომ მე ამის შესახებ არც კი გამაფრთხილეს? თუმცა, გა-
ვეფრთხილებინე რალა დამალვა გამოვიდოდა. ეტყობა — ისიც
იციან, რომ ბურსაში, მე და ახმედ მელაშვილი, ერთად, მარტო-
ნი, დიდხანს რალაცაზე ვსაუბრობდით და ისიც უმალვე გაიგეს,
რალაც "გორგვალაი" რომ გამომატანა. ავედი ოთართან. მე-
უბნება, — ახლა ქალაქიდან თანამშრომელმა დამირეკა, ფრი-
დონი დავინახე "ინტურისტთან" და ამიტომ აღარ შემოვიყვანე
სტუმარიო.

დაჯექი. ახლა დაბრუნდებიან. უნდა მოკლედ გითხრა,
საქმისთვის საჭირო იყო, რომ ამჯერად შენ მელაშვილს არ უნ-
და შეხვედროდი. ჩვენ ახმედს ავუხსენით, რომ მოსკოვში ხარ,
ამიტომ, გთხოვ, შენც ასე თქვა. დღეს დაბრუნდი მოსკოვიდან...
ასე სჭირდება საქმეს... გიგინეიშვილის დიდქართველობაში
განა ეჭვი იქნება? მაგრამ...

რომელ "საქმეს" სჭირდება? ნეტავი ასე? ვისია ის "საქმე" და
რა საქმე უნდა გააკეთოს ასეთმა "საქმემ"? და არის თუ არა ის
"საქმე" ჩემი ზიარიც?

ამასობაში ახმედი შემოიყვანეს. იგი მოვარდა და გულშენუხე-
ბული გადამეხვია. როდის ჩამოდიო, მკითხა და ეშმაკურ-მალუ-
ლი თვალცქერიალები ფანჯრით გარეთ გატყორცნა, ჩემთვის

სახის ჩვენებას მოერიდა. ალბათ პირზე ნამეტანი აშკარად ენერა საქართველოს უსუსურობაზე წუხილი. მერე, მის ნომერში შევედით და დიდხანს ვისაუბრეთ.

თითქმის ატირებული მელაპარაკებოდა. რა სამწუხარო საქართველოა დღესო. ვის ხელშია საქართველოო. შენი თავი დამიმალეს. თბილისში მითხრეს, ხალვაში არაა ბათუმშიო. მე სხვას არავის დაველაპარაკე, გავაცხადე, შემახვედრეთ ფრიდონს-მეთქი. და მაინც წამოვაყვანიე ჩემი თავი.

ბოლოს ასე თქვა: აქედან მოსკოვით პირდაპირ პარიზში ვაპირებ. იქ უკეთეს ქართველებს ვნახავო. გულდაკოდილი, ნაწყენი, ჯავრიანი მესაუბრებოდა. სერგი ჯიქია მართლა დიდი თურქოლოგია? მკითხა შუა საუბრისას. სხვათაშორის, სერგის წერილს დიდხანს ჯიბით ვატარებდი. მოვიძებნე, ვიპოვე, ვაჩვენე. ოი, ნენი! — როგორი შინაგანი ბედნიერებით ჩაიკითხა ის წერილი. უცებ სულ გამოიცვალა. არ დამტევენ თვარა ერთ-ორ დღეს ვიქნებოდი აქაო. (ახლა ვფიქრობ: ხომარ ეჭვობდა რომ “გორგვალაი” არც ჯიქიაზე არ გადაცემულა?) ახმედი იმავე დღეს თბილისისკენ წაიყვანეს, საიდანაც მეორე დილით მოსკოვს გაემგზავრა. ის ჩვენი უკანასკნელი შეხვედრა იყო.

11.04.06

ახლა რაი? “თავისუფალი, დამოუკიდებელი საქართველო” უკეთეს დღეშია ვითომ? არა, დიდო ჩვენებურო, — ახმედ მელაშვილო, მე ვიცი, ახალი მიწოლ-მოწოლების გადატანა ჯერ თლათ გადატანილი არაა... ამ წუთას, მოულოდნელად, სხვა უფრო ღრმა, საჭოჭმანო და, გნებავთ, უფრო შემაშფოთებელ, ძნელად წარმოსადგენ, მაგრამ მაშინდელ უშიშროების (სუკი) ხელში ადვილად დასაშვებ ამბავზეც ამეკვიატა ფიქრი.

ბატონი სერგი ჯიქია მწერდა, — თქვენ დიდი მამულიშვილური საქმე გააკეთეთ. ასეთ რთულ ვითარებაში, არ შეშინდით, იმოდენა პასუხისმგებლობა იკისრეთ და ესოდენ საჭირო, უცნობი, იშვიათი ღირებულების მასალები, მტრული სამყაროდან, სამშობლოს დაუბრუნეთო. მე უკვე შევუდექი

მუშაობას. მძიმეა ეს სამუშაო, მაგრამ ვიმედოვნებ ახლო მომავალში, ფრიად ღირებული და ძვირფასი წიგნი გვექნებაო.

ძვირფასი მეცნიერი რამდენიმე წლის შემდეგ გარდაიცვალა. იმ “ფრიად ღირებულ” წიგნზე კი მე აღარაფერი მსმენია. რა იქნა, სადაა წიგნი?

აი, ახლა, დღეს, ეჭვები მღრღნის, — ხომ არ აიძულეს ბ-ნი პროფესორი ჩემთვის იმგვარი წერილი მოეწერა. (ვითომ ის “გორგვალა” მასთანაა.) სინამდვილეში კი საქართველოს ისტორიის ამსახველი უცნობი მასალების მთელი “გორგვალა” საკავშირო უშიშროებას ხომ არ გადასცეს? (მკითხველო: გთხოვ ჩაიხედო ამ წიგნის 189-ე გვერდზე, 26.11.07-ის დღიურში. ასე მოხდა)

ავტონომიურობის უხერხულობაზე

1968. შემოდგომა. მწერალთა კავშირის გამგეობის პლენუმი, დამიბარეს. ცეკადან დევი სტურუა ესწრებოდა. შენც სიტყვით გამოხვალ, გამაფრთხილეს.

ვიჯექი სადღაც შუადარბაზის განაპირა სკამზე და ვუსმენდი მსჯელობებს ჩვენი მწერლობის მიერ შექმნილ ნაწარმოებებში თუ როგორ შუქდება სოციალისტური ცხოვრების მრავალნაირობა, როგორი იდეურად სწორი ხაზია გატარებული. დელვით და ერთგვარი შიშითაც თავს ვუყრიდი აზრებს გამოსვლისათვის.

იმ გაზაფხულს უკრაინაში, ქართული კულტურის დღეებზე ვიყავი. ლვოვის ტელევიზიაში საუბრისას, (ვიყავით: ნონეშვილი, კალაძე, კ. ლორთქიფანიძე, ს. ჩიქოვანი, ა. სულაკაური. აქ შესაძლოა მონაწილენი ზუსტად ვერ ჩამოვთვალო) სადაც მე ვთქვი: თქვენსავით მეც (დასავლეთუკრაინელი მსმენელი მყავდა მხედველობაში) საუკუნობით მშობელ ქვეყანას, მოწყვეტილი კუთხის შვილი, დღეს ისევ ჩემს მშობლიურ ენაზე, ქართულად, წავიკითხავ ლექსს-მეთქი. ნავუკითხე კიდევ. გვიანი ღამე იყო. გარეთ რომ გამოვედით, სტუდიის წინ ერთი ლვოვე-